

Het dwaalspoor van de goede keuze

Lezing en discussie
Landstede Innovatiedag
Raalte, 6 april 2010

Tom Luken

Luken Loopbaan Consult, Amsterdam

Inhoud

- 'Loopbaan': waar hebben we het over?
- Het belang van (studie)loopbaanontwikkeling
- Evaluaties studieloopbaanbegeleiding
- Oorzaken van de problemen
  - Organisatorisch
  - Inhoudelijk: wankele grondslag
- Hoe beter?

Loopbaan: waar hebben we het over?

“De weg die iemand aflegt in de wereld van opleiding en arbeid”

(Spijkerman, R. & Admiraal, D. (2000: 11). *Loopbaancompetentie: Management van mogelijkheden*. Alphen aan den Rijn: Samson)

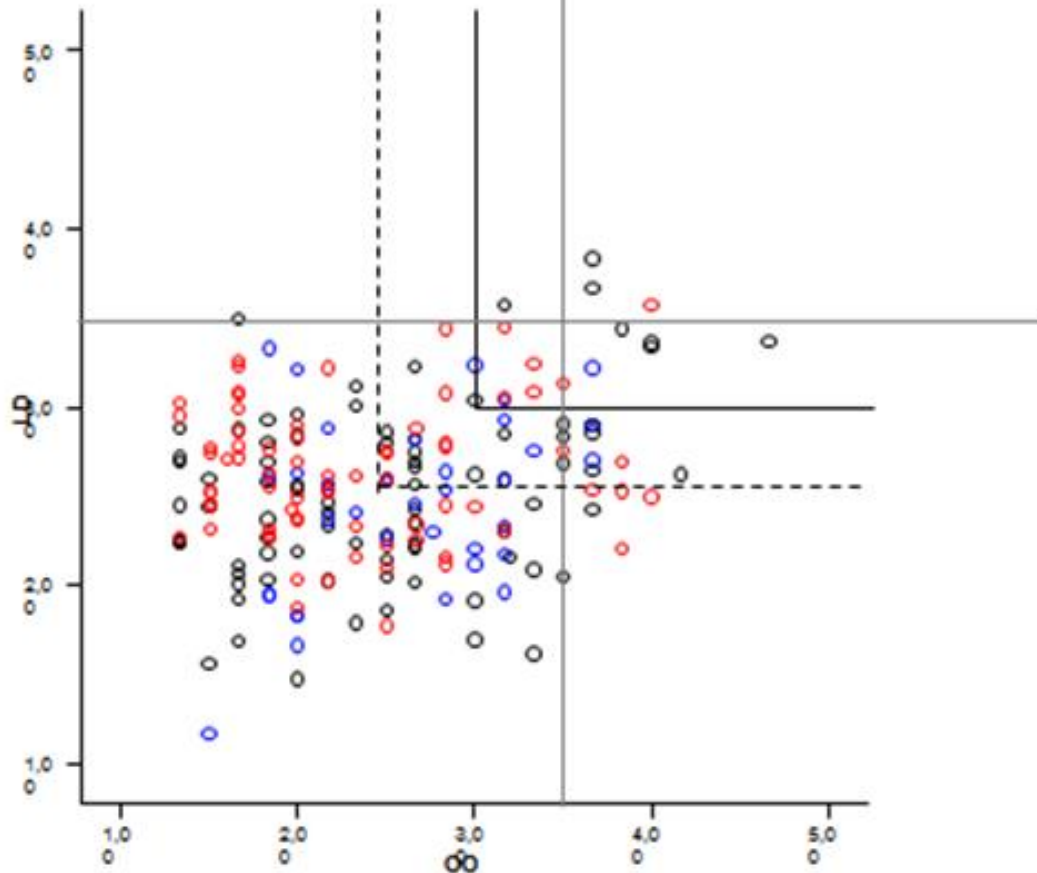

Evaluaties

“Uit de monitoring Tweede Fase blijkt dat scholen weliswaar veel geïnvesteerd hebben in lob maar dat de waardering van leerlingen eerder af, dan toe neemt.”

Oomen, A. (2007: 8). *Onderwijsuitval en talentontwikkeling: Met lob in het HAVO en VWO*. Rapportage APS-dk 4655.720, Utrecht: APS.

Evaluaties

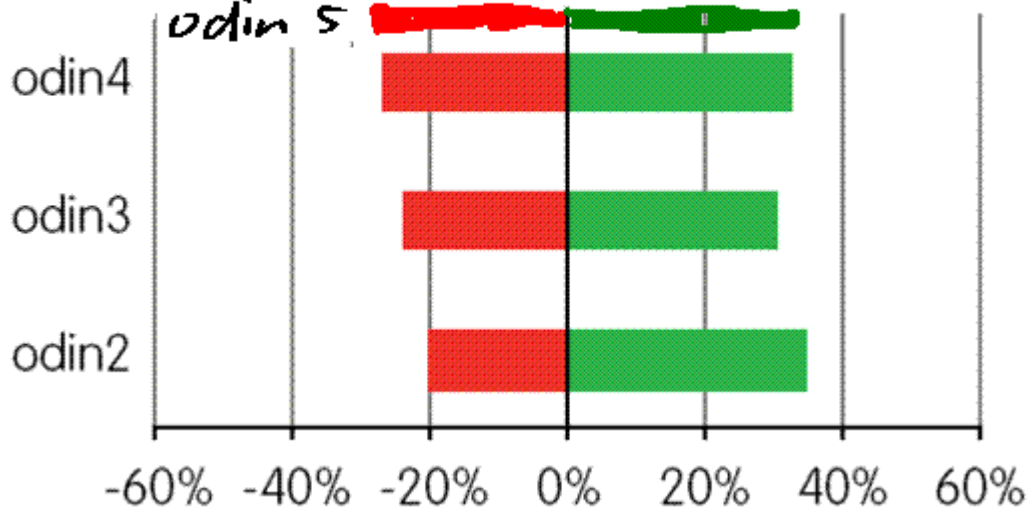
VMBO-groepen: 87

MBO-bol: 98

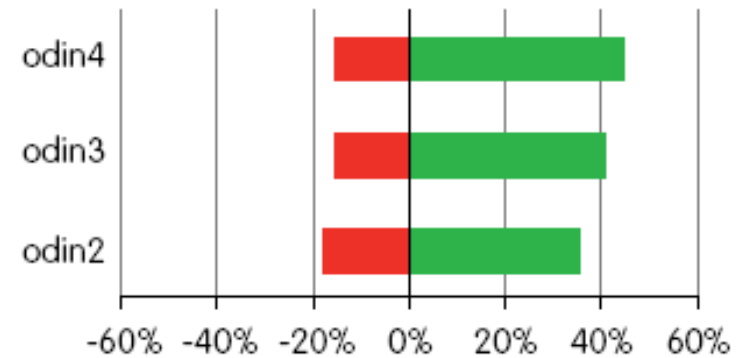
MBO-bbl: 41

Evaluaties

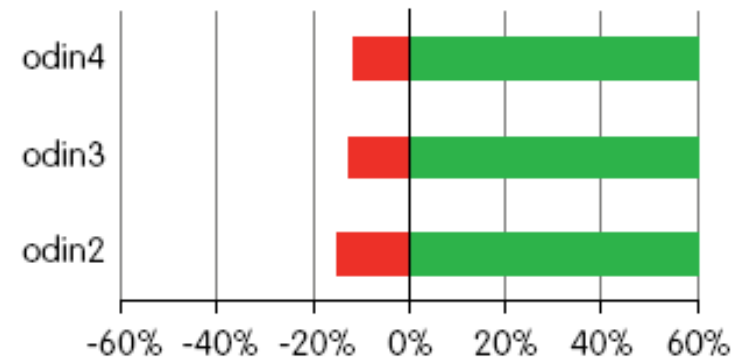
Hoe vind je de begeleiding bij beroepskeuze of keuze voor vervolgopleiding?

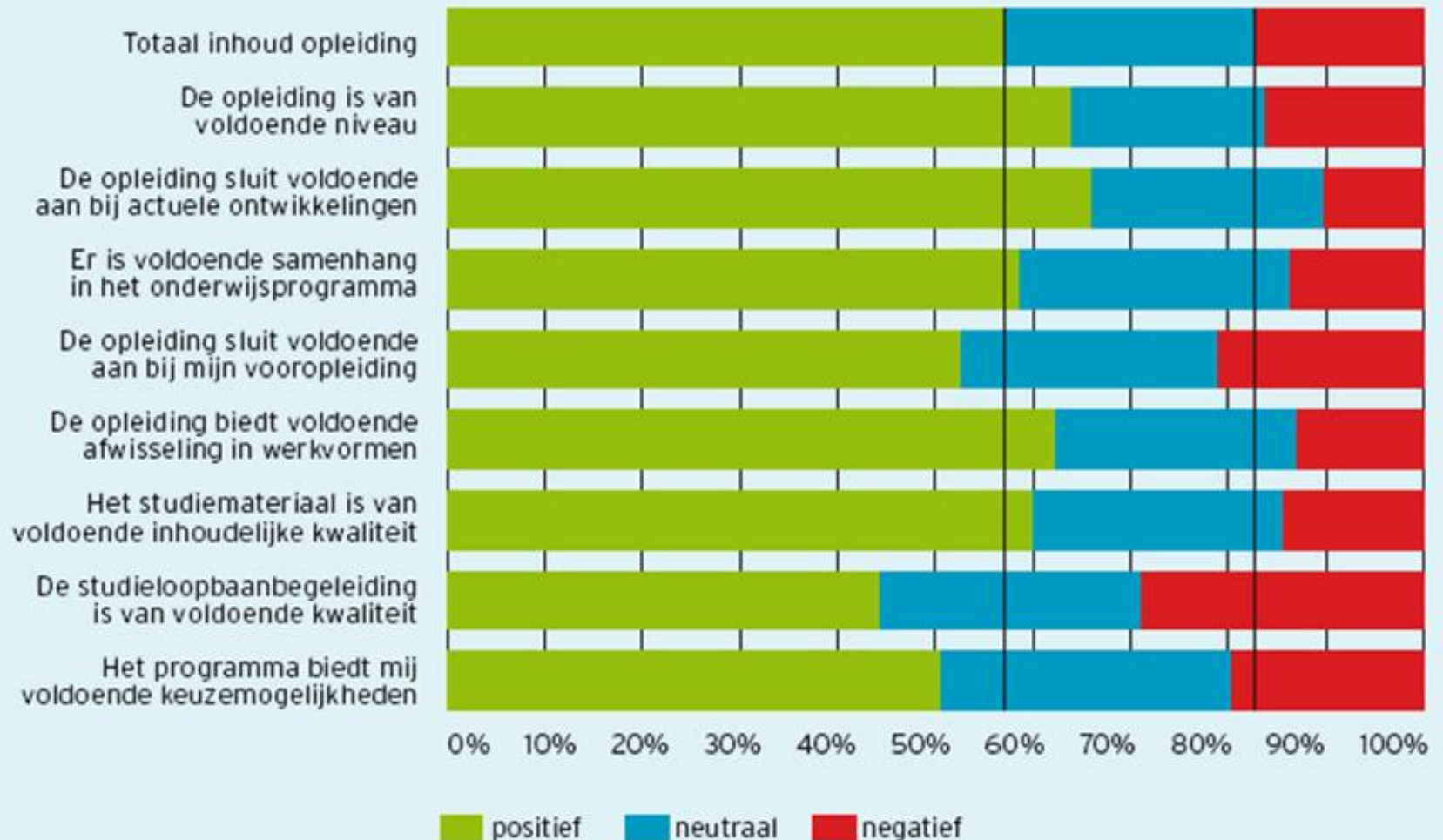
Hoe vind je de opvang en begeleiding bij persoonlijke problemen?

Ben je tevreden over je mentor?

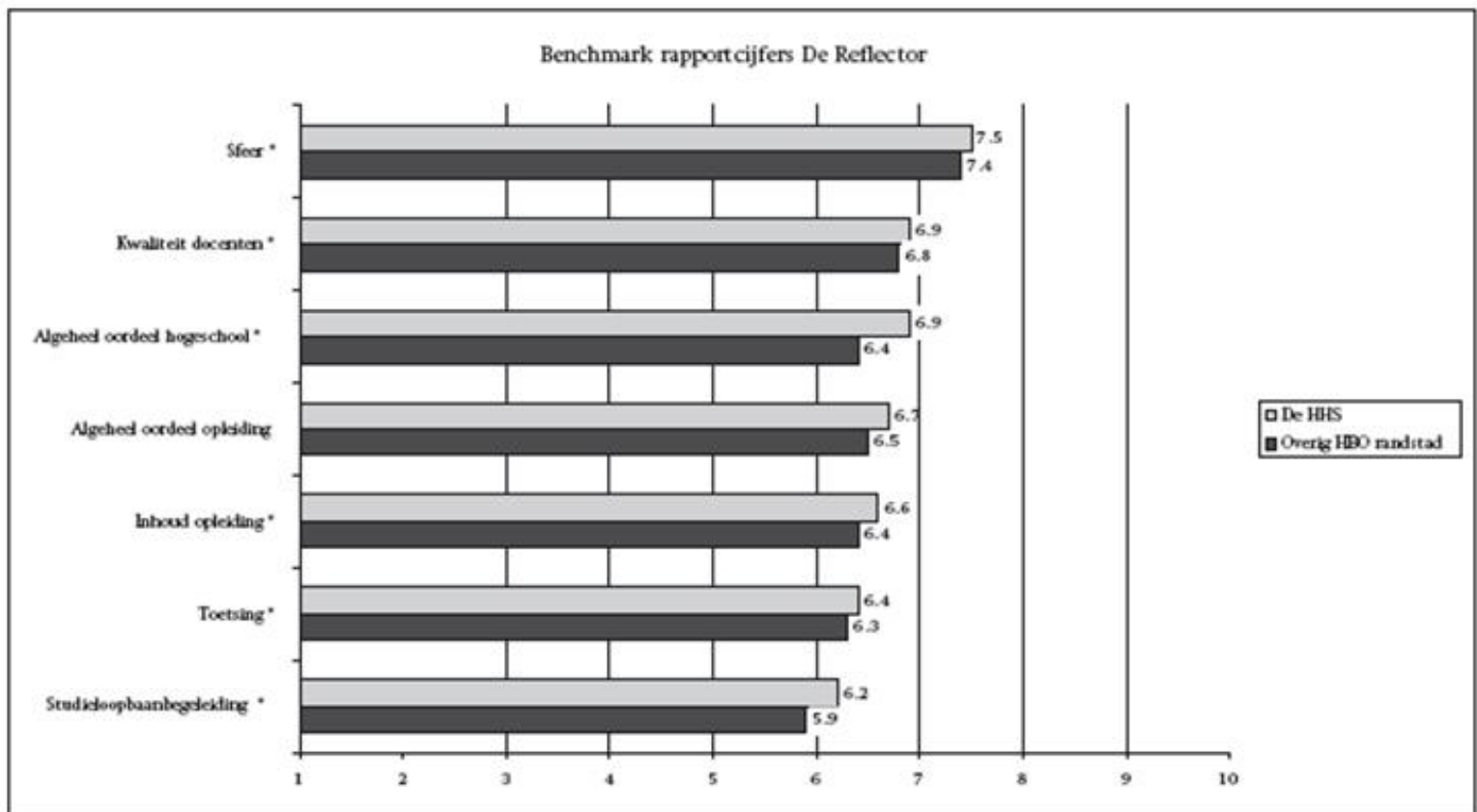

Nachtmerrie?

Evaluaties

Figuur 2: De waardering uitgedrukt in rapportcijfers voor sfeer, inhoud opleiding, toetsing, studieloopbaanbegeleiding, kwaliteit docenten, hogeschool als geheel en opleiding als geheel door studenten van De Haagse Hogeschool ($n = 5.259$) en andere hogescholen uit de Randstad ($n = 735$)

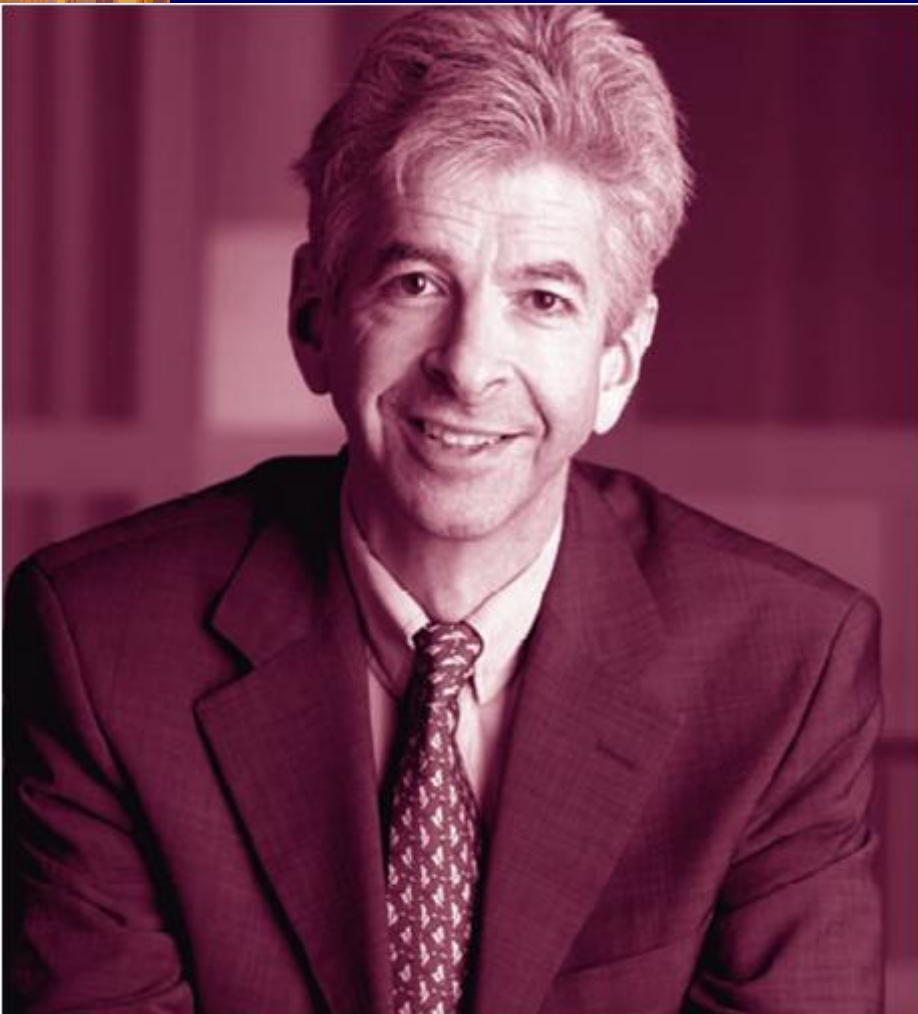
Organisatorische problemen

- Verschillen in belangen lerenden en onderwijsorganisatie
- Loopbaanbegeleiding is vaak studiebegeleiding
- Uiteenlopende visies op loopbaanontwikkeling
- Geen duidelijke wetenschappelijke basis
- Kloof tussen theorie en praktijk
- Gebrekkige opleiding, professionaliteit en organisatie loopbaanbegeleiders

De wankele inhoudelijke grondslag

- Loopbaanproblemen komen door verkeerde **keuzen**
  - Informatievoorziening leidt tot realistische beelden
  - Realistische beelden leiden tot goede **keuzen**
  - Voor goede **keuzen** moet je ook goed nadenken
  - Goede **keuzen** leiden tot succes
  - Goed **kiezen** kun je leren
-
- In het onderwijs kun je een arbeidsidentiteit ontwikkelen
  - Je kunt je leven sturen

Het dwaalspoor van 'de goede keuze'

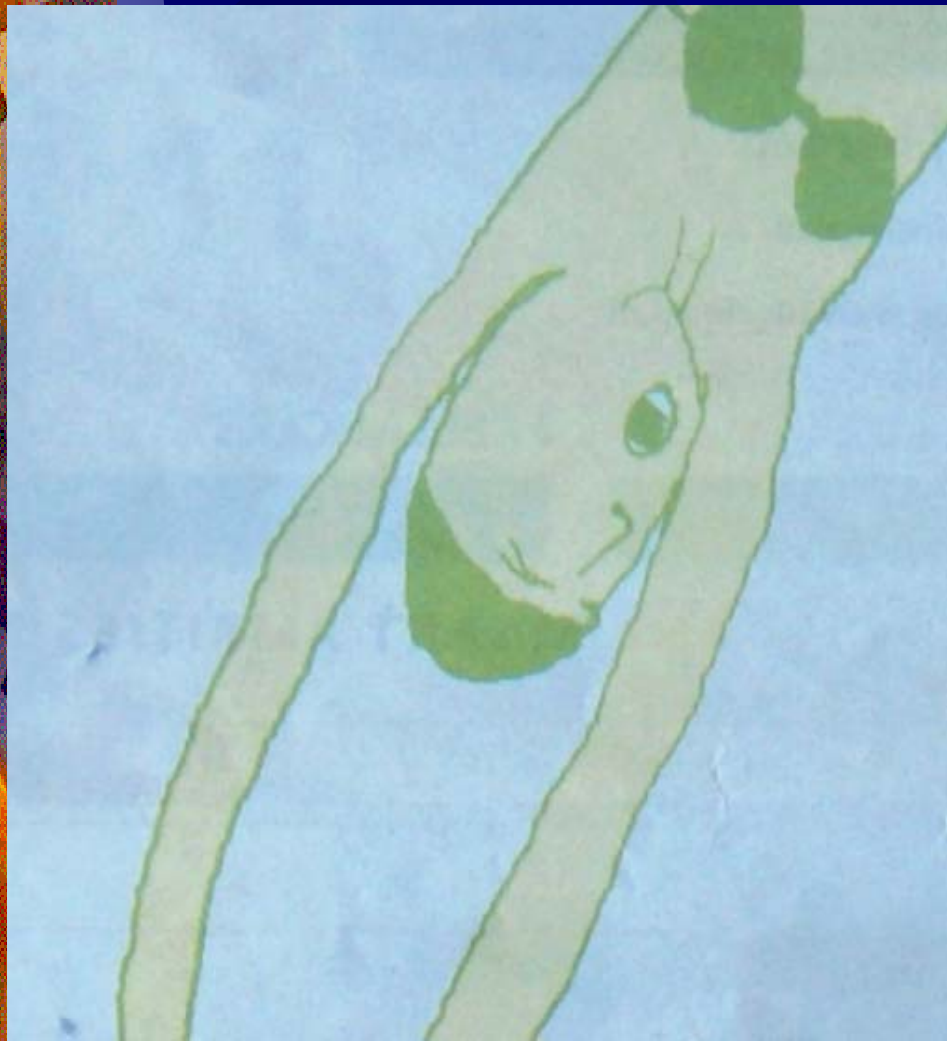
Beste scholier,

Voor je ligt een brochure die je in de loop van dit schooljaar hopelijk nog vaak zult pakken. Want je wilt een vervolgopleiding in het hoger onderwijs kiezen en dat is echt een hele klus.

Er zijn zoveel verschillende opleidingen. Van veel opleidingen weet je niet precies wat die inhouden. Bovendien krijgt bijna een kwart van de studenten vroeg of laat spijt van zijn of haar studiekeuze. Je moet kiezen! Maar wat? En hoe weet je of je goed kiest? Waar moet je beginnen?

In deze voorlichtingsbrochure vind je informatie die helpt bij het kiezen van een opleiding. Deze brochure is een uitgave van studiekeuze123.nl. Dat is een objectieve, betrouwbare en niet-commerciële website van alle aanbieders en studentenorganisaties in het hoger onderwijs, gefinancierd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en

Het dwaalspoor van 'de goede keuze'

Kiezen doe je zo

- Eerste hulp bij loopbaanvragen
- Hoogopgeleide wil variatie
- Buitenland als tussenstop

An illustration of a person in a green suit diving into a sea of words. The person is in a classic diving pose, with arms and legs spread wide. Below them is a large, dense field of various words in different colors and orientations, representing a 'sea of words'. In the background, there are yellow buildings with the numbers '1' and '2' on them.

de Volkskrant
zaterdag 13 september 2008

Starten op de arbeidsmarkt

Het dwaalspoor van 'de goede keuze'

Voor de keuze: Effectieve Loopbaan- oriëntatie en Begeleiding

Oproep en handreiking
aan scholen en
onderwijsinstellingen

Het dwaalspoor van 'de goede keuze'

Loopbaanleren:
leren kiezen

Een handleiding voor het integreren van de loopbaan-
dialoog in het mbo

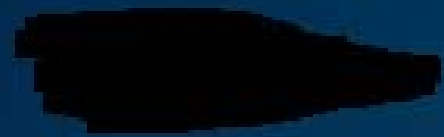
Het dwaalspoor van 'de goede keuze'

“Kiezen moet je (stimu)leren”

Onderzoek naar de behoeften van Vmbo'ers en Mbo'ers
in de doorstroom van het Vmbo naar het Mbo

Stichting Alexander (nov. 2009) i.o.v. Jongeren
Organisatie Beroepsonderwijs (JOB) en Landelijk Actie
Komitee Scholieren (LAKS)

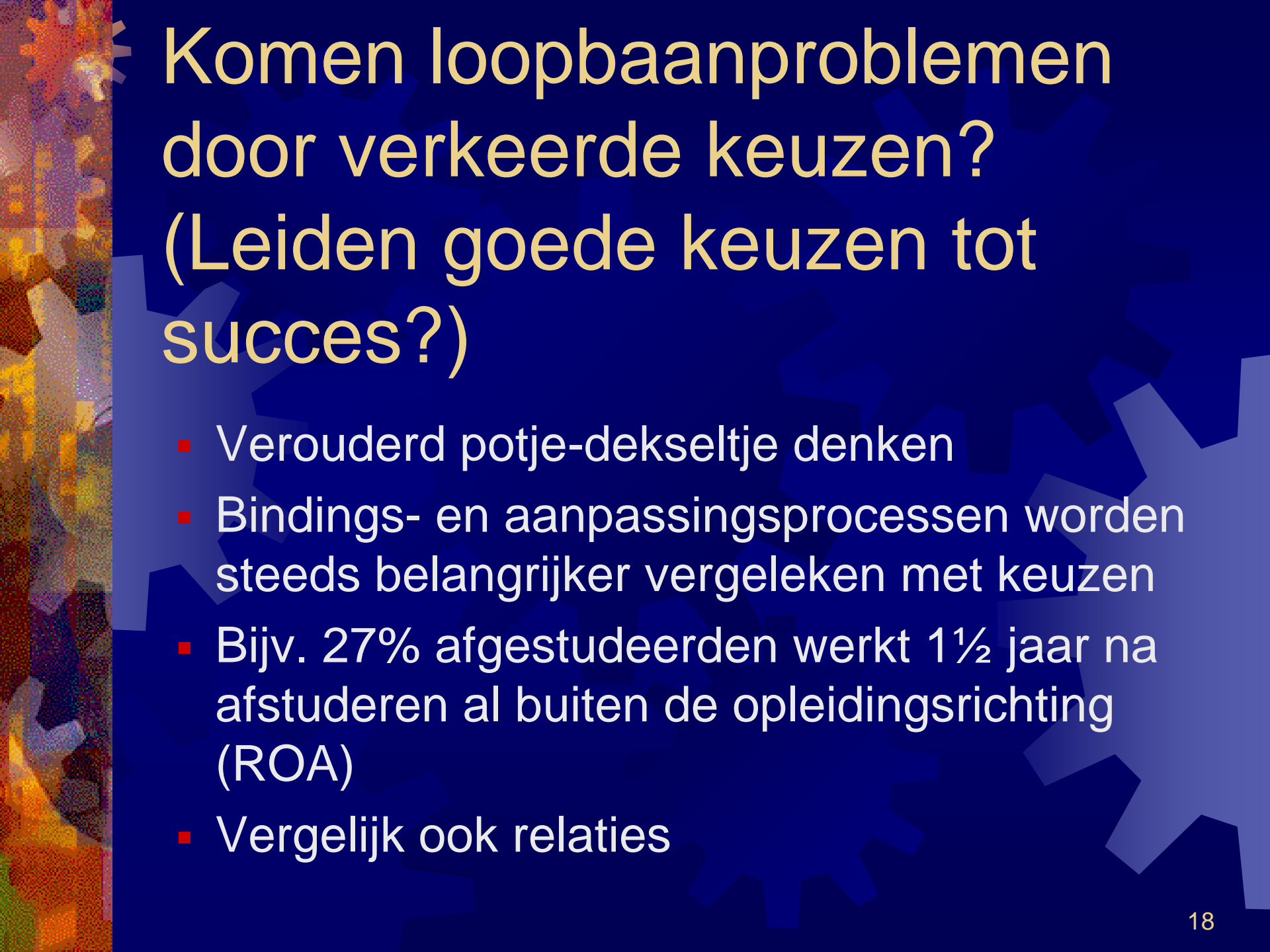

Stelling 5

Continue aandacht voor LOB van Primair Onderwijs tot en met definitieve keuze is een voorwaarde, de leerling staat hierbij centraal

Komen loopbaanproblemen door verkeerde keuzen? (Leiden goede keuzen tot succes?)

- Verouderd potje-dekseltje denken
- Bindings- en aanpassingsprocessen worden steeds belangrijker vergeleken met keuzen
- Bijv. 27% afgestudeerden werkt 1½ jaar na afstuderen al buiten de opleidingsrichting (ROA)
- Vergelijk ook relaties

Leidt informatie tot realistische beelden?

- Als je niet weet wat je wilt, kan informatie juist tot verwarring leiden
- Als je wel “weet” wat je wilt, maakt informatie vaak onterecht zekerder

Leiden realistische beelden tot goede keuzen?

- What you see is not what you get
- Wat je bent is niet wat je wordt

Moet je voor goede keuzen goed nadenken?

Nadenken leidt vaak tot slechtere keuzen en andere prestaties, bijvoorbeeld:

- Kiezen appartementen, auto's, jam, posters, studieprogramma's... (niet ovenwanten)
- Beoordelen eerlijkheid bekentenissen,
- olympische duiken,
- relaties.
- Onthouden wijn

Nadenken kan leiden tot rumineren/piekeren en depressie...

Waarom nadenken contraproductief kan zijn

- Onbewuste capaciteit veeeeeeeeeeeel groter dan bewuste capaciteit
- Parallele versus seriële processen
- Veel problemen zijn niet met logica op te lossen
- Denken verandert/verwijdert van eigen gevoel

Kun je goed kiezen leren?

- Conclusie uit (oudere) ontwikkelingspsychologie en (recent) hersenonderzoek: *Rijping* is belangrijk bij ontwikkeling overzicht en autonomie

Kun je in het onderwijs een arbeidsidentiteit ontwikkelen?

- Voor arbeidsidentiteit (niet 'foreclosure') zijn arbeid en echte exploraties en confrontaties nodig

Kun je je leven sturen?

- Wel invloed, niet sturen
- De illusie van maakbaarheid speelt mogelijk belangrijke rol bij de depressie-epidemie (Dehue)

Hoe beter?

- Minder accent op kiezen, meer accent op het proceskarakter van loopbaanontwikkeling
- Niet alleen bewuste processen, maar ook onbewuste
- Niet alleen denken, maar ook waarnemen, voelen, onthouden, beeldvorming, willen en doen
- Het onderwijsstelsel beter laten aansluiten bij wat nu bekend is over ontwikkeling
  - Niet te snel voorsorteren in lager en hoger
  - Geen vroege beroepskeuzen eisen
  - Brede oriëntatiemogelijkheden bieden
  - Zijpaden niet louter zien als verlies
  - Leren en werken levenslang beter integreren

Hoe beter?

- Input voor omgevingsbeelden
- Input voor zelfbeelden
- Begeleiding
  - Stelselmatig
  - Methodisch
  - Longitudinaal
  - Professioneel
  - Procesgericht

Realistisch

Maatwerk

Gefaciliteerd

Dialogisch

Résumé

- Er gaat veel mis in loopbaanontwikkeling
- Dat brengt hoge kosten met zich mee
- Goede begeleiding helpt
- Maar wordt nauwelijks gegeven
- Dat komt door gebrekkige organisatie en ontbreken solide conceptuele grondslag
- Dat kan en moet beter!